

Πως μπαίνουμε στον Ιερό Ναό;

/ Ορθόδοξη πίστη

Του π. Γεωργίου Κουγιουμτζόγλου. Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου, μετόχιον Ιεράς Μονής Γρηγορίου Αγίου Όρους. Συμβολή στη λογική λατρεία του Θεού, για ενεργό συμμετοχή των πιστών, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 97-106

Όταν αποφασίζουμε να πάμε στον ιερό Ναό^[1] πρέπει προκαταβολικά να πιστεύουμε ότι μπαίνουμε σε χώρο ιερό, σε τόπο προσευχής και κατανύξεως, όπου ευρίσκεται και κατοικεί άορατα ο Θεός, ο Βασιλεύς των Βασιλευό-ντων και ότι κάθε είσοδος μας σε Ναό μας προσθέτει αγια-σμό και Θεία ευλογία.

Αυτό επιβάλλει να μπαίνουμε σιωπηλοί, το βάδισμα μας να γίνεται σεμνά και αθόρυβα, οι κινήσεις μας γενικά πρέπει να δεικνύουν ευλάβεια και ή διάθεση μας να μαρτυρεί διάθεση για λήψη ευλογίας και θείας Χάριτος.

α. Άναμμα του κερι

Εισερχόμενοι στο Ναό κάνουμε το σταυρό μας με μικρή υπόκλιση λέγοντας μυστικώς: «Εισελεύσομαι εις τον οίκον Σου, προσκυ-νήσω προς Ναόν «Αγιόν Σου εν φόβω Σου» (Ψαλ. Έ, 8). Κατευθυνόμαστε, (εάν θέ-λουμε), στο παγκάρι και παίρνουμε 1 ή 2 κεριά (η συνήθεια να ανάβουμε πολ-λά κεριά είναι λανθασμένη νοοτροπία και δημιουργεί προ-βλήματα). Ένα προς τιμή τού Χρίστου, της Παναγίας και των Αγίων Του και ένα για τη σωτηρία των ψυχών των δικών μας

ζώντων και τεθνεώτων (ή ένα για όλα).

Έτσι θα χωρεί το μανουάλι τα κεριά όλων, θα καίο-νται περισσότερη ώρα και δεν θα μπαίνει σε πειρασμό ο Νεωκόρος να τα μαζεύει γρήγορα (για... απόκερα!) πριν καούν. Και όταν το ανάβουμε με πολλή ευλάβεια, προσευχόμενοι μπορούμε να λέμε: «Χριστέ μου, Σου είσαι το Φως τού κόσμου. Βοήθησέ με ώστε και η ζωή μου να λιώνει από αγάπη προς τον πλησίον μου και να φωτίζει σαν το τα-πεινό φως αυτού του κεριού»^[2].

β. Προσκύνηση των Αγίων Εικόνων

Στη συνέχεια κατευθυνόμαστε στα προσκυνητάρια, κάνουμε μία ή τρεις μικρές μετάνοιες με σταυρό, (εάν έχει κόσμο τις μετάνοιες τις κάνουμε ενωρίτερα πριν έρθει η σειρά μας για να μην καθυστερούμε τους άλλους) και ασπαζόμαστε τις Άγιες εικόνες (ή τα Άγια λείψανα). Συγχρόνως λέμε την ευχή: «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησον με», ή «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς», ή «Άγιε τού Θεού (τάδε), πρέσβευε υπέρ ημών» ή και ό,τι άλλο επιθυμεί ο καθένας. Ακολούθως οπισθοχωρούμε από τα πλάγια, χωρίς να στρέφουμε τα νώτα μας προς τα Άγια και χωρίς να δημιουργούμε πρόβλημα στους επόμενους που και αυτοί θα προσκυνήσουν.

γ. Η αμφίεση

Δεν εισερχόμεθα στους Ναούς με οποιαδήποτε αμφίεση, ή με την αμφίεση της ώρας εκείνης που βρεθήκαμε μπροστά στο Ναό^[3]. Η ακατάλληλη αμφίεση δεν δείχνει σεβασμό ούτε εκτίμηση, αλλά μάλλον περιφρόνηση. Εάν κάνεις δεν το νιώθει αυτό και έχει αντίθετη άποψη, πρέπει να γνωρίζει ότι την ενδυμασία δεν την καθορίζουν οι επι-σκέπτες, αλλά ο Οικοδεσπότης. Αυτό συμβαίνει όχι μόνο στην Εκκλησία, αλλά και στην καθημερινή ζωή και πράξη. Εάν λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, τι όφελος θ' αποκο-μίσουμε από τις προσευχές μας, εάν με ακατάλληλη ενδυ-μασία εισέλθουμε στο Ναό;

Ο Θεός βέβαια δεν έχει ανάγκη από τον τρόπο της αμφίεσης μας, διότι ενδιαφέρεται για την εσωτερική κατά-σταση της ψυχής μας, αλλά εμείς έχουμε ανάγκη και πρέ-πει να παρουσιαστούμε με τρόπο που δείχνει το σεβασμό που κατά βάθος έχουμε: και προς τον ιερό χώρο και προς τον Θεό. Μπαίνουμε με οποιαδήποτε αμφίεση, (π.χ. Με κο-ντό παντελονάκι), στο γραφείο τού Υπουργού ή τού Στρα-τηγού για να ζητήσουμε μετάθεση τού παιδιού μας;^[4]

Μερικές μάλιστα γυναίκες εισέρχονται στους Να-ούς με παντελόνια, με εξώπλατα, αμάνικα φορέματα η σούπερ μίνι φούστες και έχουν σκοπό να κοινωνήσουν ή να εξομολογηθούν. Εφ' όσον η Εκκλησία, βάσει της Αγίας Γραφής (Δευτερονόμιον κβ', 5), δεν δέχεται αυτή την αμ-φίση, γιατί εσύ επιμένεις στην άποψη σου και θέλεις ο Θεός να αλλάξει το Νόμο Του; Γιατί θέλεις να σκανδαλί-ζεις με την αμφίση σου τον κόσμο; Δεν έχεις τόσες και τό-σες ενδυμασίες για τις διάφορες ώρες και εποχές του έτους; Κάνε και μία η δυο ενδυμασίες για τον Χριστό και την Παναγία! Αξίζει τον κόπο και θα έχεις και ευλογίες!

Εάν πάντως θελήσεις από εσωτερική ανάγκη να μπεις στο Ναό να προσευχηθείς με ακατάλληλη ενδυμασία, μην εισέρχεσαι μέσα στον κυρίως Ναό. Σταμάτα στον πρόναο η Νάρθηκα. Άναψε το κερί σου κάνε εκεί την προσευχή σου και ο Θεός, που βλέπει την εσωτερική σου διάθεση, το σεβασμό σου αυτό, αλλά και την ανάγκη σου, θα σε ακούσει και θ' ανταποκριθεί περισσότερο στα αιτήματά σου.

δ. Οι θόρυβοι κατά την είσοδο

Μερικές φορές τα τακούνια των υποδημάτων δημι-ουργούν θόρυβο κατά τη μετακίνηση, ιδίως σε σκληρό δά-πεδο.

Χρειάζεται λοιπόν προσοχή. Διότι εισερχόμενοι στο Ναό, μερικές φορές με κάποια αμηχανία η απρόσεκτα και συνηθισμένοι εμείς στο θόρυβο αυτό, που δεν μας κάνει εντύπωση, δημιουργούμε σοβαρό πρόβλημα στους υπόλοι-πους εκκλησιαζομένους. Εάν μάλιστα η στιγμή της εισό-δου μας συμπέσει με κάποια στιγμή που δεν ακούγονται ψαλμωδίες, (οι όποιες καλύπτουν συνήθως τους άλλους θορύβους), η είσοδος μας δεν γίνεται μόνο αισθητή, αλλά και πολύ ενοχλητική. Ομοιάζει σαν να κάνουμε επίδειξη, (προσέξτε με, μπαίνω!), ή σαν να παρελαύνουμε σε εθνική εορτή, (αλλά μέσα στην Εκκλησία!). Μη γένοιτο! Καλό είναι λοιπόν μαζί με την ενδυμασία να έχουμε και ιδιαίτε-ρα υποδήματα, αθόρυβα για τον Εκκλησιασμό μας, ή να περπατάμε προσεκτικά, αθόρυβα.

Εάν κάνει ζέστη, δεν χρησιμοποιούμε «βεντάλια»· είναι ασεβές, ενοχλητικό και δείχνει πρόσωπα με έλλειψη υπομονής και θυσίας. Δεν αναστενάζουμε, ούτε βγάζουμε άναρθρες κραυγές. Δεν σιγοψάλλουμε, (εκτός εάν αυτό έχει επιτραπεί, σύμφωνα με την αρχαία συνήθεια, η οποία όμως σήμερα δυστυχώς δεν είναι εφικτή), διότι είναι ενοχλητικό για τους διπλανούς μας. Δεν επαναλαμβάνουμε (μερικές μάλιστα φορές προτρέχοντας), τα λόγια τού ιερέα, (είναι επίδειξη ή λανθάνων εγωισμός...). Δεν κάνουμε κάθε τόσο μετάνοιες, ούτε συνεχή σταυροκοπήματα (αυτά είναι προτιμότερο να τα κάνουμε στο σπίτι μας, όπου κα-νείς δεν μας παρεξηγεί και κανένα δεν ενοχλούμε).

Όταν φέρνουμε στο Ναό τις προσφορές μας (πρό-σφορα, λάδι κλπ.) δεν κάνουμε θόρυβο, ιδιαίτερα με τις πλαστικές σακουλές, οι οποίες αναδιπλούμενες είναι (για τους άλλους) πολύ ενοχλητικές. Εάν φθάσουμε στο Ναό καθυστερημένα, είναι προτιμότερο να τα παραδίνουμε στους υπεύθυνους μετά την Ακολουθία από την αριστερή θύρα (τη βόρεια) του αγίου Βήματος, χωρίς να μπαίνουμε μέσα, είτε άνδρες, είτε γυναίκες.

ε. Η προσωπική περιποίηση

Όταν κανείς πρόκειται να μεταβεί στην Εκκλησία, προετοιμάζεται ψυχικώς αλλά και σωματικώς από πλευράς εμφανίσεως. Η σπουδαιότερη προετοιμασία, φυσικά είναι η πρώτη, η ψυχική. Ακριβώς όμως γι' αυτό το λόγο πρέπει κανείς πολύ να προσέξει τη δεύτερη. Επειδή ο Χριστός θέλει να Τον αγαπούμε με όλη μας την καρδιά και την ψυχή και τη διάνοια, πρέπει αυτό να το επιδιώκουμε και να το ζούμε. Εάν μια νέα ή μια κυρία το πρωί της Κυριακής κάθεται στον καθρέπτη «ώρες ολόκληρες» περιποιούμενη το πρόσωπο και τα μαλλιά της και στη συνέχεια αλλάξει και ψάχνει να βρει την καταλληλότερη φορεσιά της, αυτό δείχνει ότι ενδιαφέρεται περισσότερο για το πώς θα εμφανιστεί στον κόσμο και για το τι θα πει ο κόσμος γι' αυτήν, παρά για τον Χριστό! Αυτή η περιποίηση αποδεικνύει ακόμη χειρότερη εσωτερική κατάσταση, εάν η Χριστιανή αυτή πρόκειται και να κοινωνήσει!

Εάν πάλι μια γυναίκα, πηγαίνοντας στην Εκκλησία την Κυριακή το πρωί, βάφεται (στα μάτια, χείλη, νύχια, πρόσωπο κλπ.), πρέπει να καταλάβει ότι όλα αυτά δεν έχουν σχέση με ό,τι ζητά ο Κύριος. Δεν πάει κανείς να προσκυνήσει ή να κοινωνήσει με βαμμένα χείλη. Πρέπει να σκεφτεί ότι με την πράξη της αυτή δεν γνωρίζει τι ζητά και τι κάνει, ενώ συγχρόνως λερώνει με τα βαψίματά της τις εικόνες, τη λαβίδα και το μάκτρο.

στ. Η θέση που θα σταθούμε

Μετά την προσκύνηση των Αγίων εικόνων, αθόρυβα, χωρίς να ομιλούμε, χωρίς να χαιρετούμε η πολύ χειρότερα, χωρίς ν' ασπαζόμαστε τους γνωστούς που βλέπουμε μέσα στο Ναό, πηγαίνουμε και καταλαμβάνουμε μία θέση.

Εάν έχουμε ορθό εκκλησιαστικό φρόνημα, που είναι φρόνημα ταπεινό, με συναίσθηση της αναξιότητας και αμαρτωλότητας μας, δεν ψάχνουμε να βρούμε μια θέση στην πρωτοκαθεδρία. Το ταπεινό φρόνημα μας κάνει να θέλουμε να κρυφτούμε πίσω από τους άλλους και όχι να πιάσουμε μία θέση μπροστά, από τις πρώτες. Εάν την ώρα αυτή που μπαίνουμε στο Ναό συμπέσει να διαβάζεται ο Εξάψαλμος του Όρθρου ή το ευαγγέλιο, σταματάμε την κίνησή μας στην είσοδο του κυρίως Ναού. Από τη θέση αυτή παρακολουθούμε την ανάγνωση και μετά το πέρας συνεχίζουμε την κίνησή μας. Έτσι πρέπει, από σεβασμό προς τις ιερές αυτές αναγνώσεις. Αργότερα στη Μεγάλη Είσοδο, δεν γονατίζουμε, διότι τα Τίμια Δώρα δεν έχουν ακόμη καθαγιαστεί γονατίζουμε μόνο στα προηγιασμένα. Στη Θ.

Κοινωνία από το «Μετά φόβου...» μέχρι το «Πάντοτε νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν», επειδή ο Χριστός ευρίσκεται μπροστά μας, στην Ωραία Πύλη και κοινωνούν οι πιστοί, δεν είναι σωστό να καθόμαστε. Στεκόμαστε όρθιοι, όσοι και αν είναι οι μεταλαμβάνοντες. Ας κουραστούμε λίγο. Για το σεβασμό μας αυτό, ο Θεός θα μας ευλογήσει περισσότερο.

ξ. Προσκύνηση των αγίων εικόνων του τέμπλου

Όταν οι ιερείς πρόκειται να λειτουργήσουν παίρ-νουν «Καιρό». Δηλ. Τελούν μυστικά μία σύντομη Ακολουθία έξω από το Άγιο Βήμα, ασπαζόμενοι τις Άγιες εικό-νες του τέμπλου και κατακλείνοντας με μία ευχή ζητώντας κατά κάποιο τρόπο άδεια και ευλογία από τον Θεό, ώστε «ακατακρίτως να εκτελέσουν την αναίμακτον ιερουργίαν». Γι' αυτό μερικοί λένε ότι οι λαϊκοί δεν προσκυνούν τις εικόνες τού τέμπλου. Αυτό μπορεί να γίνει πριν την έναρξη της Ακολουθίας ή μετά το πέρας αυτής. Πρώτα ασπαζόμαστε (στα χέρια ή στα πόδια και όχι στο πρόσωπο) την αγία εικόνα τού Χριστού, (λατρευτική προσκύνηση), μετά την εικόνα της Παναγίας, (τιμητική προσκύνηση). Ασπαζόμαστε πρώτα τον Χριστό Βρέφος και μετά την Παναγία. Ακολουθεί η τιμητική προσκύνηση των αγίων, του Αγίου Ιωάννου τού Προδρόμου δεξιά, του αγίου του Ναού αριστερά. Μετά συνεχίζουμε τις υπόλοιπες εικόνες τού τέ-μπλου, (εάν υπάρχουν). Δεν τις προσκυνούμε όμως κατά τη διάρκεια των ακολουθιών, διότι μοιάζει σαν να γίνεται επίδειξη ευλάβειας και την ώρα της Λατρείας είναι ενοχλητικό και διασπαστικό της προσοχής των πιστών.

η. Αναχώρηση από το Ναό

Όταν πάμε να εκκλησιαστούμε, παραμένουμε στο Ναό μέχρι το τέλος της Θ. Λειτουργίας και παίρνουμε αντίδωρο από το χέρι του ιερέα (ο οποίος προ ολίγου είχε πιάσει ολόκληρο το Σώμα τού Χριστού) και συγχρόνως με αυτή την ενέργειά μας λαμβάνουμε και την ευλογία τού Θεού και της Εκκλησίας. Δεν φεύγουμε από την Θ. Λειτουργία ενωρίτερα από το «Δι' ευχών...» διότι είναι προσβο-λή! Ο Χριστός να θυσιάζεται προσφέροντάς μας το Σώμα και το Αίμα Του και εμείς, φεύγοντας ενωρίτερα, να στρέ-φουμε τα νώτα μας, αδιαφορώντας. Μοιάζουμε σ' αυτή την περίπτωση με τον Ιούδα, που έφυγε από το Μυστικό Δείπνο (την πρώτη Θ. Λειτουργία) ενωρίτερα, για την προ-δοσία! Εάν πάντως είναι απόλυτη ανάγκη, ας αναχωρή-σουμε, όχι την τελευταία ώρα, αλλά ενωρίτερα, τότε που κατ' οικονομία επιτρέπεται: πριν αρχίσει το Μυστήριο, δηλαδή Μετά το «Πιστεύω». Μετά το «Δι' εύχων..» και τη λήψη του αντίδωρου, σιωπηλοί εξερχόμαστε του Ί. Ναού, χωρίς να αρχίζουμε μέσα στο Ναό τους χαιρετισμούς, ασπασμούς και συζητήσεις με τους γνωστούς και συγγενείς μας. Είναι πολύ κακή συνήθεια και πρέπει να διορθώσουμε και αυτή την αταξία. Μέσα στο Ναό προ και μετά την Ακολουθία δεν συμπεριφερόμαστε όπως στα κοσμικά σαλόνια. Ο Ιε-ρός Ναός συνεχίζει να είναι οίκος Θεού και μετά τις Ακολουθίες. Εμείς είμαστε οι καλεσμένοι και έχουμε υποχρέ-ωση να σεβαστούμε τον οίκο του Οικοδεσπότη, παρ' ότι δεν ξεχνούμε ότι είναι ο οίκος τού Πατέρα μας· ο μεγαλύτε-ρος σεβασμός δε βλάπτει.

Θ. Συνάντηση με Ιερέα

Όταν εισερχόμενοι στον ιερό Ναό συναντηθούμε με τον ιερέα, τον χαιρετούμε εκκλησιαστικά, (όχι κοσμικά). Κάνουμε μικρή μετάνοια (υπόκλιση) χωρίς να κάνουμε το σταυρό μας, λέγοντας «Ευλόγησον Πάτερ» η «την ευχή σας Πάτερ» (η Δέσποτα, εάν είναι επίσκοπος) η «Ευλογείτε» και φιλούμε το χέρι του. (Τα ίδια ισχύουν και σε περίπτω-ση που συναντήσουμε γνωστό μας Ιερέα στο δρόμο). Και αυτός απαντά ευλογώντας μας: «Ευλογία Κυρίου» ή «του Κυρίου» ή «ο Κύριος». Μετά το διάλογο, υποχωρώντας (οπισθοβάτως) πράττουμε και λέγουμε ό,τι και κατά την αρχική συνάντηση.

Ι. Είσοδος στο Ιερό Βήμα

Κατ' αρχήν απαγορεύεται η είσοδος στο ιερό Βήμα, βάσει του 69ου κανόνα της Στ' Οικουμενικής Συνόδου για τις γυναίκες παντελώς και για τους άνδρες, εφόσον δεν έχουν άδεια η κάποια απόλυτη ανάγκη. Κατ' οικονομία γί-νεται εξαίρεση στις γυναίκες που υπηρετούν στους Ναούς, ως νεωκόροι, στις οποίες διαβάζεται ειδική ευχή.

Το ιερό Βήμα είναι τα Άγια των Αγίων, στο οποίο εισέρχονται μόνο οι ιερείς για να τελούν την αναίμακτη θυσία και τις ιερές Ακολουθίες. Στο Βυζάντιο τη διάταξη αυτή σέβονταν ακόμη και οι χρισμένοι Αυτοκράτορες και δεν εισέρχονταν στο ιερό Βήμα.

Όσοι λαϊκοί έχουν την ευλογία να διακονούν τον ιερέα, επίτροποι η μικρά παιδιά πρέπει να αναλογιστούν τη σοβαρότητα και ιερότητα του χώρου και να λάβουν

υπόψη τους τις απορρέουσες από το διακόνημά τους αυτό υπο-χρεώσεις. Οι πνευματικοί νόμοι παρ' ότι δεν έχουν εντε-ταλμένους αστυνομικούς για την επίβλεψη και τήρησή τους δεν καταργούνται χωρίς συνέπειες... Δεν είναι δικαιο-λογία αυτό που λένε ή αισθάνονται πολλοί (λαϊκοί αλλά και Κληρικοί): δεν μας βλέπουν, δεν μας ακούνε. Μας βλέ-πει και μας ακούει ο Θεός! Άλλωστε η ιεροπρέπειά μας δεν πρέπει να εξαρτάται από τους άλλους, αλλά από τον τόπο στον οποίο βρισκόμαστε και από τη στάση μας προς αυτόν.

Το ότι οι εισερχόμενοι στο Ιερό Βήμα δεν φαίνονται από το Εκκλησίασμα δεν τους απαλλάσσει από τις υποχρε-ώσεις:

- της μεγαλύτερης ευλάβειας
- της σεμνότερης στάσεως
- της αποφυγής των ομιλιών
- της αποφυγής των άσκοπων κινήσεων εντός αυτού και προ πάντων και ιδίως
- τού σεβασμού της μόνιμης παρουσίας του Κυρίου μέσα στο Αρτοφόριο αλλά και ως Αμνού στην αγία Τρά-πεζα μετά τον καθαγιασμό των Τιμίων Δώρων.

Όσοι δεν είναι σε θέση και δυσκολεύονται να τηρή-σουν τ' ανωτέρω, είναι προτιμότερο να παραμένουν εκτός του ιερού, στον κυρίως Ναό, για να μην κολάζονται. Διότι είναι τελείως απαράδεκτο ο Κύριος να βρίσκεται δίπλα μας και εμείς να καθόμαστε («σαν να μη συμβαίνει τίποτε»)! Ή να αδιαφορούμε για την ιερότητα της στιγμής του καθαγιασμού των Τιμίων Δώρων, της υψώσεως του Αμνού στα «Άγια τοις αγίοις», της ώρας της Μεταλήψεως των ιερέων κλπ.

[1] Εάν μπαίνοντας σε κάποιο Ί. Ναό θέλουμε να μάθουμε ποια ιεροπραξία γίνεται εκείνη την ώρα, ρωτάμε: - Ποια ακολουθία τελείται; Και η απάντηση είναι: -Ή ακολουθία του Εσπερινού ή η ακολουθία του Όρθρου ή η Θεία Λειτουργία.

[2] Το μαλακό και, μαλασσόμενο του αγνού κεριού συμβολίζει το εύπλαστο της ψυχής μας πού πρέπει να την διακρίνει, για την ανα-μόρφωση της, η μετάνοια και η υπακοή στο Νόμο του Θεού. Και όπως το κεριό λιώνει και φωτίζει συγχρόνως, έτσι και εμείς μέσα στο Ναό και ιδίως έξω από αυτόν πρέπει να «λιώνουμε», θυσιαζόμενοι υπέρ του πλησίον και να τον φωτίζουμε με το παράδειγμα μας χάρη της αγάπης του Χριστού.

[3] Όταν πρόκειται να κάνουμε κάποιο ταξίδι, σκεπτόμαστε τί θα συναντήσουμε κατά τη διάρκεια του και ανάλογα προετοιμαζόμαστε. Όταν πρόκειται να πάμε στα βουνά, λέμε: Μπορεί να βρούμε χιόνια, ας πάρουμε αλυσίδες για το αυτοκίνητο, ή και τα σκι μας. Για τη θάλασσα παίρνουμε μαγιό για μπάνιο, ομπρέλα για πιθανή βροχή κλπ. Έτσι ακριβώς ας λέμε: Μπορεί να πάμε σε κάποια Εκκλησία ή μοναστήρι, ας πάρουμε μαζί μας και ανάλογη ενδυμασία! Έτσι δε θα βρεθούμε σε δύσκολη θέση, εάν μεταβούμε για προσκύνημα! Συγχρό-νως, η πρόνοια μας αυτή για σεβασμό των Ιερών αυτών χώρων μας προσθέτει ευλογία και οπωσδήποτε προστασία από ατυχήματα ή άλλες ποικίλες κακοτοπιές. Προσοχή λοιπόν...

[4] Στα τουριστικά νησιά μας, το καλοκαίρι μεταβαίνουν στους Ιερούς Ναούς ή στις Ιερές Μονές (όπου υπάρχουν) «προσκυνητές» με τελείως ακατάλληλες ενδυμασίες, ακόμη και με «ενδυμασία»... μπάνιου!

Πηγή: orthognosia.blogspot.gr